

subjektivni. Kersnik se je vsaj trudil, da slika življenje, kakršno je, novejši pisatelji pa povsod vidijo le sebe in svoje mračne, trudne misli.

Fr. Terseglav.

Zofka Kveder-Jelovškova: Iskre; ilustr. M. Rački. 1905. V lastni založbi Praga. — Ta zvezek drobnih skic nas je iznenadil; tendenciozna in predrzna Zofka Kvedrova se je tu vsa raznežila in njene „Iskre“ se nam zdé kot nekak povrat k boljšim romantičnim tradicijam. Nobeno načelo se ti ne vsiljuje iz teh skic in noben neumesten entuziazem; pisateljica slika življenje s temnimi in otožnimi, ljubeznivimi in lahnimi potezami: njeni sujeti so preprosti, njena dikcija se je zaokrožila in besede so skrbno izdelane. Neka posebnost pri tej knjigi je ta, da se vrstita po ena slovenska in hrvaška črtica. Vse skice imajo isti ton, sorodne so si po duhu in slogu. Že pri prvi, „Idili“, se skupljajo vse vrline in hibe pisateljice. „Idila“ je napol otožna, napol lena, bujna in mehkužna; ob morski obali se vrši prizor, a povest nam ne pričara pravega morja, prelestnega in nemirnih valov, ne ostrega vzduha školjk in morske trave na produ, vse je le slikano z vznesenimi, gosposkimi besedami. Vsa lepota počiva na safirnatem valovju, belih jadrnih in utrujenih galebih, krepkih potez ni, vse so izrisane z nežno roko pesnice, ki je hotela opevati sladke, sanjajoče, tople otroške oči, bele in svetle oblačke in davne, otroške bajke. V tej črtici pa je kakor v vseh drugih motiv preprost, v prihodnji „Posjet“ celó naiven — tu ne najdeš rafinirane, razdejane ženske duše. V „Posjetu“ želita dve duši priklicati nazaj svojo mladost in ž njo vse mladeniške spomine in deviške sanje. Lepa je ta mladost, ki se ponaša z mehkiimi, razneženimi ustnicami, radostnimi očmi in slokim, deviškimi stasom. Pisateljica se s pravo nervoznostjo trudi, da natančno slika vsako prehodno barvo in vsako razpoloženje, a pri tem se izgubi v postranskih črtah in ne vjame karakterističnih in markantnih potez; tisto kopičenje epitetov obteži dikcijo. Črtica „En svetel spomin“ ne zadene pravega kolorita, ki leži nad kmečko izbo in delavčevim stanovanjem, kajti Zofka Kvedrova svoje individualnosti nikjer ne zataji: iz vsake vrstice govori ona, ne pa osebe, ki jih slika; vse oznanja le njene misli in čuti z njenim srcem — zato je tudi njen realizem preveč brutalen in njena nežnost preveč romantična. Črtica „Sjećajte se“, je slika ljubezni brez nade, brezmejne vdanosti in prijateljstva, ki je komaj za korak oddaljeno od lahne in plahe ljubezni. V sliki „Iz mirnega kraja“ privre na dan vsa posebnost Kvedrove. Značaji, ki jih tu v dveh,

treh konturah naslika, se ji niso posrečili, ker je pisateljica iskala pri svojem sujetu preveč kričevih kontrastov in je pointa povesti preokorna; nič ni v njej prave finese in duhovitosti. In ravno tu se vidi, kako se Kvedrovi malo podajo vse njene paradokсне trditve, njena revolucionarnost in jakobinska navdušenost; ne pristojajo ji rafinirani in zapleteni problemi; v teh spisih, ki so tako neprisiljen izraz njenih čuvstev, je mladostna, otroška, naivna in jasna. V sliki „Iverje“ prevladuje prazni erotiški element; osnovna misel je zelo vsakdanja in navadna. Prazna „Slika“ naj bi bila raje izostala iz zbirke, naslednja slika „Anka“ je prekratka in prenavadna, da bi mogla vzbuditi sanjava in izbrana čuvstva, kakor je to nameravala pisateljica. Sicer je sama pokvarila vso povest s koncem, ki je sirov in okoren. Skica „Odmev“ je obširna in potanka pokrajinska slika. Pozna se, da je Kvedrova hotela vjeti vsako nijanso, narisati vsako obliko. Motiv te črtice je poet grajščak, ki ne dela pesmic, ampak ima fin čut za lepoto in nasaja vsepovsod po svojem posestvu svoje ljubljence, nežna drevesa. Če bi bila pisateljica izčrpala samo ta preprost, pesniški motiv, bi bil vtisk povesti morda lepši, kot je: v tej sliki zopet deluje s kontrasti.

Za kratko črtico „Cestar“ sledi večja „V Hribih“. Pisateljica se je podala na kmete. Ali to ni preprosta narava, vse je pretirano in enostransko. V tej sliki je preveč refleksije, premalo umerjenosti. Strasti, ki razvnamajo te duše, so bolne in nenavadne. Najslabša med vsemi skicami pa je „Protijutru“. Stara Zofka sili tu na dan, tista, ki posnema ton Cankarjev, njegovo ironijo, nonšalantnost in umetniško impertinenco. In še to je skrajno neokusno in banalno. Skica „Tuje Solze“ je kratka, a lepa. Zariše srce pisateljice, ki se pripogiba k zemlji, in vsako tujo solzo, katero najde, shrani v svojem srcu. Tu se vidi, kaj zmore Kvedrova, ako se ogiba hlepenju po efektu. Na koncu knjige je novelica „Kaj n“, pisana v hrvaščini. Ta povest nam tem menj ugaja, ker ustvarja v celi knjigi disharmonijo — to je priča prešestovanja, zakonolomstva in umora. Tudi dikcija, detaljirano opisovanje in pohotni ton mora bolj razburiti in vznemiriti kot blažiti. Končni vtis cele knjige je ta, da se je pisateljica izčrpala ali da je vsaj za sedaj nastopila pri njej stagnacija: le nekaj romantike je vplela v svoje navadne motive.

Fr. Terseglav.

Ferd. Leo. Tuma: V znamenju življenja. 1905. Založil pisatelj. Natisnil Anton Slatnar v Kamniku. — Nasmehnili se boste,

če Vam pride pred oči ta knjižica: Takoj na drugi strani vidite silno genialen, mlad obraz v najmodernejši maniri — toda sodite gospoda pisatelja milo! Za svoj denar si vsakdo lahko privoščiti, kar si hoče; športi so pač različni! Knjižica ne dosega tiste višine, da bi v tem listu o nji govorili kaj več, in ne omenjali bi je, ko bi ne bila — tako simptomatska za vzgojo naših mladih umetniških moči v sedanji dobi. Razen prve in četrte nosijo vse Tumove „skice in črtice“ znak banalnosti in nebrzdane fantazije in so le slabi, v posameznostih nedosledno izvedeni posnetki. Bolehnost, mračnost jih prevema skozinskozi, brez idealnega vzleta so, brez gorkote življenja, čeprav so pisane „v znamenju življenja“. Zdi se nam, da poslušamo starega pustolovca, ki se je že vsega na svetu naveličal. Tuma je v tem očitno učenec Cankarjev, toda slab učenec; posnema napake svojega učitelja, pa je nezmožen, da bi dosegel njegove vrline. To je glavna njegova nesreča: kreposti, vzgleda, zdravja je iskal pri bolniku, zato je njegova umetnost mrtva, brez idej, brez estetike, kopirana in nenaravna. — Škoda! Dikcija splošno ni ravno slaba, in tuptam nas iznenadi celo kaka krepka poteza. Morda bi se dalo iz njega še kaj napraviti, ko bi — hotel! Otrese naj se afektiranega pesimizma in z jasnim očesom naj pogleda v življenje, ki je polno svetlobe! Da se je med nami pojavil Cankar, je velika nezgoda, ki je našo mladino zadela zadnji desetletji: njegovi spisi slabé mladini živce, da živi od danes do jutri brez resnosti, brez namena, brez vzorov. To opažate dan za dnem, Tuma pa nam je podal celo pisan dokaz. Kam hočete s takim bolehnim ljudstvom? VI. K.

Pesnik Aškerc v boju za herojstvo.

Potreben odgovor na nepotreben nagovor. Brez virov spisal dr. Jos. Tominšek. V Ljubljani 1905. Samozaložba. Prodaja L. Schwentner. Str. 35. — Aškerc je bil doslej vaje, da so se njegovi tendenčni spisi od neke strani čez mero slavili. Ko je izdal „Trubarja“, je bil še bolj gotov splošnega priznanja, in verjamemo mu, da je sam morda res prepričan, da je ustvaril nekaj prav posebnega. A on ni le slovstvenik, ampak tudi slovstveni diktator. Zato je našo kritiko v „Dom in Svetu“ sprejel z ogorčenjem in izlil nad nami nekaj pesniškega žolča (pr. „Katoliški Obzornik“, prva letošnja številka). Mi ostanemo zaradi tega seveda pri svojem mnenju, in nam ne prihaja niti izdaleka na misel, da bi se čutili zaradi tega kaj vznemirjene, ker nismo književnih del nikdar ocenjevali s strankarskega ali celo osebnega stališča. A za naše razmere značilen je drugi

pojav, ki nam ga predločuje imenovana brošurica.

V „Ljubljanskem Zvonu“ je ocenil „Trubarja“ dr. Jos. Tominšek. Imel je nesrečo, da je izprevidel nekatere nedostatke v Aškercovi „epski pesnitvi“, a je bil tako galanten, da ni dolžil zaradi njih Aškercu, ampak — Trubarja. „Kako ga naj (Trubarja) in kaj naj pesnik na njem opeva?“ pravi dr. Tominšek. „Jaz bi za svojo osebo še precej vprašal: Ali naj se Trubar sploh opeva?“ In sicer trdi kritik, da mu „neposredni vžitek kalijo razne misli, ki kar pršijo okrog Trubarjevega imena.“ „Ime Trubar pomeni program, a ne program za poezijo...“

Te krotke besede so dale Aškercu povod, da je napisal proti dr. Tominšku deset sila

General Cončev,
načelnik makedonskega odbora.

dolгих „listkov“ v neki ljubljanski dnevnik, v katerih očita kritiku, „da ni estetik in ne bo nikoli“, da „nima naravnega prirojenega estetičnega čuta za poezijo“, da „nima nikakega svobodnega zgodovinskega duha, niti poguma niti odkritosrčnosti“, da se mu „hlače tresejo pred znanimi krogi“, da stoji „na sila nizkem filistrskem stališču“ in podobne stvari. Nato pa dokazuje s citati iz vseh knjig, ki jih je mogel nabrati, da je Trubar „heroj“.

Tako se je začel boj za „herojstvo“. Dr. Tominšek je v svoji užaljenosti odgovoril pikro